

8.6.2020

Eduskunta
Sivistysvaliokunta

Asia: HE 86/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi perusopetuslain ja Helsingin eurooppalaisesta koulusta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

OAJ kiittää kutsusta tulla kuulluksi koskien väliaikaista perusopetuslain sekä Helsingin eurooppalaista koulua koskevan lain muutosta.

Pyydetystä aiheesta OAJ lausuu seuraavaa:

Lyhyesti kevään poikkeusjärjestelyiden kokemuksista

Kevään aikana korona-epidemian vuoksi jouduttiin myös peruskouluja sulkemaan ja lähiopetusta rajaamaan. Järjestelyt tehtiin valtakunnallisella päätöksellä, pikaisesti ja valmistautumiseen ei juuri jäänyt aikaa. Kevään aikana poikkeustoimia tehtiin valmiuslain nojalla, poiketen perusopetusta koskevasta lainsäädännöstä.

Vaikka kevään poikkeusjärjestelyistä selviydettiin OAJ:kin selvitysten mukaan olosuhteisiin nähden hyvin, oli järjestelyissä myös merkittäviä puutteita.

Esimerkiksi etäopetusta toteutettiin paikoin toimin, mikä ei mahdollistanut opettajien ja oppilaiden todellista opetuksellista vuorovaikutusta. OAJ:n kyselyssä joka viides perusopetuksen opettaja kertoi, ettei käytettävissä olevilla välineillä voi toteuttaa reaaliaikaista etäopetusta oppilaidensa enemmistön kanssa. Samoin kevään poikkeusasetukset mahdollistivat käytännössä rajattoman poikkeamisen perusopetukseen säädetyistä tuntijaosta, vaikkakin opetusta ei selvitystemme mukaan merkittävässä määrin perusopetuksessa karsittu.

Keskeisiksi ongelmiksi kevään poikkeusjakson aikana nousi myös heikosti tavoitettavat oppilaat sekä oppimisen tuen jopa normaalioloja heikompi toteutuminen. Etäopetusjakso oli myös selvityksemme mukaan hyvin kuormittava opettajille. Kuormitusta aiheutti etenkin oppilaiden kasvanut yksilöllinen ohjauksen tarve. Yksityiskohtana nostettakoon myös kuormittavat tilanteet, joissa opettajalla saattoi olla samanaikaisesti opetettavanaan lähiopetuksessa oleva ryhmä sekä etäopetuksessa oleva ryhmä.

Etenkin mainittuja ongelmia on vältettävä, kun varaudutaan syksyn mahdollisiin poikkeusjärjestelyihin.

8.6.2020

Väliaikainen lainmuutos on tarpeellinen syksyn mahdollisiin rajaustoimiin varautumiseksi

OAJ pitää esitettyjä väliaikaisia lainmuutoksia tarpeellisina. On mahdollista, että myös syksyllä perusopetuksen lähiopetusta joudutaan rajaamaan epidemiatilanteesta johtuen. Tartuntatautilain nojalla oppilaita, luokkia tai koulukin voidaan joutua asettamaan karanteeniin. Näissäkin tilanteissa opetuksen on jatkettava mahdollisimman normaalisti, vaikkakin poikkeuksellisin keinoin.

Myös opetuksen poikkeusjärjestelyiden on perustuttava lakiin. Lakiesityksessä esitetyistä vaihtoehtoisista toteuttamistavoista juuri perusopetuslain väliaikainen muuttaminen on kannatettavin, koska tällöin mahdolliset poikkeusjärjestelyt vastaavat mittaluokaltaan paikallisesti tartuntatautilain nojalla päätettyjä rajaamistoimenpiteitä.

OAJ kannattaa esitettyä poikkeusjärjestelyjä koskeva pykälää perusopetuslakiin. OAJ pitää kuitenkin tärkeänä, että esityksessä on selkeästi linjattu lähiopetuksen ensisijaisuudesta ja poikkeusjärjestelyt on rajattu koskemaan vain tilanteita, joissa lähiopetusta rajataan. Tämä on tärkeä linjaus, koska väliaikaisen lainmuutoksen tarkoituksena on vastata poikkeusoloihin, ei muuttaa perusopetuksen järjestämistä yleisesti. Toimintamallissa ei ole kyse kokeilusta, vaan poikkeusjärjestelystä, joihin toivottavasti joudutaan mahdollisimman vähäisessä määrin turvautumaan.

OAJ pitää erittäin tärkeänä ja kannatettavana esitystä siltä osin, että sen nojalla myös poikkeusjärjestelyissä turvataan oppilaan oikeus opetukseen mm. tuntijaon ja ops-perusteiden mukaisesti. Asia on merkittävä, jotta voidaan taata mahdollisimman pienten oppimisen aukkojen syntyminen poikkeusjärjestelyjen aikana. Tämä suojaa myös osaltaan oppilaiden tuen toteutumista.

Esityksen perusteluissa avataan mainittua etäyhteyksiä hyödyntävää opetusta. Keskeistä tässä on, että opetuksen järjestäjän tulee huolehtia oppilaiden yhdenvertaisista mahdollisuuksista oppimista edistävään vuorovaikutukseen. Opetuksessa käytettävien välineiden taas on oltava maksuttomia. Käytännössä tämä tarkoittaa, että opetuksen järjestäjän on varmistettava, että etäyhteyksiä hyödyntävässä opetuksessa opiskelevilla oppilailla on toimintaan tarvittavat välineet. Todettakoon, että tässä oli keväällä suuria puutteita, joten tätä tulee perusteluissa yhä korostaa.

Etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen määrittelyssä on kuitenkin perusteluissa tiettyä ristiriitaisuutta. Perusteluissa on hyvin kuvattu, että opetuksessa tällöinkin noudatetaan lukujärjestystä sekä koulun työaikoja ja vuosisuunnitelmaa, mm. poissaoloja opetuksesta seurataan normaalitapaan. Samoin opetusmuodon soveltuvuutta on arvioitava oppilaan iän ja edellytysten mukaan. Perusteluissa kuitenkin todetaan, että opetuksessa opettajan ja oppilaan vuorovaikutus voi olla eriaikaista ja opetus voi olla myös oppilaan itsenäistä opiskelua. Todettakoon, ettei perusopetuslaki esimerkiksi lukiolain tapaan tunne itsenäistä opiskelua.

8.6.2020

Keväällä etäopetusta järjestettiin paikoin tavoin, joissa opettajan ja oppilaan vuorovaikutus oli hyvin puutteellista, osin välineistä, osin yhtenäisten käytänteiden puutteesta johtuen. Opetusjärjestelyt, joissa oppilaan opetus tyypistyy kirjallisiin, itsenäisesti suoritettaviin tehtäviin, eivät täytä oppilaan oikeutta saada opetusta. OAJ vaatii, että sivistysvaliokunta edellyttää perusteluja täsmennettävän siten, että etäyhteyksiä hyödyntävässäkin opetuksessa ollaan pääasiassa samanaikaisessa vuorovaikutuksessa. Lisäksi opetuksen järjestäjän on tällöin tarjottava välineet poikkeusjärjestelyissä oleville oppilaille sekä heitä opettaville opettajille.

Normaalioloissakaan ei perusopetuksessa toteuteta opetusta muuten kuin lyhytkestoisissa poikkeustilanteissa siten, että yksi opettaja opettaa samanaikaisesti kahta ryhmää. Jotta poikkeusjärjestelyissä turvataisiin oppilaiden yhdenvertaiset oikeudet oppimista edistävään vuorovaikutukseen, on vältettävä kevään kaltaisia tilanteita, joissa opettaja samanaikaisesti joutui opettamaan lähiopetuksessa ja etäyhteyden takana olevaa oppilasryhmää. OAJ pyytää tähän kannanottoa myös sivistysvaliokunnalta.

OAJ pitää esitettyä kirjausta oppimisen tuen järjestämisestä erittäin tarpeellisenä. Kirjauksen mukaan oppimisen tukea ei saa karsia poikkeusjärjestelyissä, vaikka sen toteuttamistapoja joudutaankin soveltamaan. Tuen määrästä ei kuitenkaan voi poiketa, ja oppilailla on oikeus tarvitsemaansa tukeen, mikä on äärimmäisen tärkeää.

Yhtä lailla tärkeää on turvata esitetyllä tavalla, että oppilaat saavat myös poikkeusjärjestelyissä kouluruuan.

Lähtökohtaisesti poikkeusjärjestelyt eivät koske 1-3-luokkien (eurooppalaisessa koulussa vastaavasti 1-4 luokkien), erityisen tuen, valmistavan opetuksen tai pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaita. OAJ pitää rajausta perusteltuna, mutta korostaa tämän lisäksi, että opetusmuodon soveltuvuutta on pystyttävä arvioimaan myös yksilökohtaisesti. Opetusta ei tule järjestää tavalla, jolla oppilas ei kykene suoriutumaan opinnoissaan.

Esitys muutoksesta on väliaikainen ja samoin päätökset poikkeustoimista on tehtävä määräaikaisina. OAJ pitää tätä perusteltuna, koska poikkeusjärjestely on tarkoituksen mukaista pitää mahdollisimman rajattuina ja sidottuina vain päätettyihin rajaustoihin.

Yleisesti perusopetuksen lähi- ja etäopetuksesta

Koska poikkeusjärjestelyiden yhteydessä on käyty myös laajasti keskustelua etäopetuksen mahdollistamisesta peruslaissa, haluaa OAJ tuoda esiin näkemyksensä asiasta.

8.6.2020

Perusopetuslaki mahdollistaa jo nykyisellään opetustarjonnan monipuolistamisen ja näin opetuksen saavutettavuuden lisäämisen etäyhteyksiä hyödyntäen (mm. valinnaiskielten/aineenopetuksen tarjoaminen pienille kouluille), kuitenkin siten, että oppilaiden koulunkäynti järjestetään lähiopetuksena. **Lisäksi etäopetus on mahdollista tarvittaessa erityisin opetusjärjestelyin perusopetuslain 18 §:n nojalla esimerkiksi oppilaan terveydentilan perusteella.** Perusopetuksen kokonaisvaltainen oppimiseen, kasvuun ja hyvinvointiin liittyvä tehtävä rakentuu oleellisesti lähiopetuksen varaan, eikä olisi toteutettavissa etäopetuksena. Siksi OAJ kannattaa etäyhteyksien hyödyntämistä jatkossa aktiivisesti nykylain mahdollistamalla tavalla, mutta vastustaa lähiopetukseen perustuvan perusopetuksen avaamista pysyvästi perusopetuslaissa.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Heljä Misukka
koulutusjohtaja

Nina Lahtinen
koulutuspolitiikan päällikkö